

СЕКЦІЯ 4

ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ СУЧАСНОЇ ДИРИГЕНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Наталія Михайлова

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ХОРМЕЙСТЕРА У ДРАМАТИЧНОМУ ТА ЛЯЛЬКОВОМУ ТЕАТРІ: СПЕЦИФІКА, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасний театральний простір в Україні перебуває у процесі активних трансформацій, що супроводжуються розширенням художніх форм, оновленням репертуару та посиленням ролі музичного компонента у виставі. Театр дедалі частіше звертається до форматів, де музика, вокал і хорове звучання стають повноцінними складовими драматургії. У цьому контексті професійна діяльність хормейстера набуває нового змісту. Сфера його відповідальності сьогодні виходить за межі суто музичного керівництва — вона охоплює педагогічні, психологічні, комунікативні та багато інших аспектів, що пов'язані з організацією творчого процесу в театрі.

У своїх дослідженнях О. Матсепура зазначає, що музичний компонент сучасних драматичних вистав «актуалізує приховані смисли, подаючи більш рельєфно ідейний задум режисера» (Матсепура, 2013: 185), його функціонування неможливе без взаємозв'язку із загальною драматургією та зоровим рядом сценічного дійства. Цей підхід визначає ключову особливість діяльності хормейстера в театрі: музика є не окремим декоративним елементом, а слугує рівноправною складовою художнього образу вистави. Саме від уміння хормейстера інтегрувати вокальний і хоровий компоненти в загальну структуру сценічного дійства залежить цілісність і виразність театрального продукту.

Робота хормейстера у драматичному чи ляльковому театрі передбачає адаптацію до унікального складу творчого колективу. Акторські трупи зазвичай різновікові та різнорівневі з точки зору музичної підготовки, тому керівнику необхідно визначити середній рівень музичної компетентності. Розподіляючи акторів до тієї чи іншої хорової партії, слід врахувати не лише якісні характеристики голосу, а й, за можливості, вирівняти кількісний склад голосів у кожній групі та рівень музичної грамотності співаків. Такий підхід не лише оптимізує процес навчання, а й сприятиме формуванню згуртованого колективу, де досвідчені актори допомагають початківцям. Таким чином, успішність вокально-хорової роботи ґрунтується на гармонійному поєднанні індивідуальних і колективних форм діяльності, що сприяє збалансованому розвитку виконавських навичок, ансамблевого мислення та творчої взаємодії. Хормейстер у цьому процесі виконує роль модератора взаємонавчання, вдосконалення музичних компетентностей, формування мистецького простору, що стимулює колектив до єднання та співтворчості.

Початок роботи хормейстера у новому театрі завжди пов'язаний з адаптацією та налагодженням ефективної комунікації. Театр — це багаторівнева система, в якій творчі, технічні та адміністративні підрозділи взаємодіють як єдиний організм. Хормейстеру важливо познайомитися не лише з режисером і виконавцями, а й із представниками технічних цехів: звукорежисерами, костюмерами, освітлювальниками тощо. Саме завдяки цьому формується взаєморозуміння, від якого залежить успіх постановочного процесу. Важливо також виявляти повагу до театральних традицій та колективних звичаїв, що дозволить швидше відчувати себе частиною великої театральної родини.

Робота з акторською трупю вимагає від хормейстера не лише музичної, а й педагогічної майстерності. Строкатість вокально-технічних вмінь та навичок акторського складу потребує системної роботи для напрацювання єдиної співочої манери, що спиратиметься на формування базових вокально-

хорових навичок: дихання, природного звукоутворення, атаки звуку, штрихів, виразної дикції та артикуляції тощо.

Важливо пам'ятати, вокально-хорові вправи мають бути невеликими за діапазоном (на початковому етапі), зрозумілими з точки зору техніки виконання, обмеженими за кількістю (початківцям складно опанувати великий за об'ємами музичний матеріал), проте емоційно наповненими, що є природним для акторського виконання. Ефективна робота з колективом можлива лише за умови позитивного психологічного клімату, де провідними принципами є взаємоповага й партнерська взаємодія.

Особливе місце в діяльності хормейстера займає робота над репертуаром. Вибудовуючи стратегію музичного розвитку акторського колективу слід розуміти, що лєвова частка музичного матеріалу припадатиме на вимоги до репертуарних вистав. Саме тому до репетиційного процесу включатиметься лише кілька нових творів, які на думку хормейстера заохочуватимуть колектив до вокально-хорової роботи. Слід дуже ретельно підійти до вибору таких творів, залежно від нагальних потреб трупи.

Робота з музичним матеріалом до вистав також потребує розуміння специфіки сценічної діяльності актора, яка є багатофункціональною, адже впродовж дійства виконавці змінюють свої амплуа, перевтілюючись з ораторів на співаків, танцюристів та навіть декорації. Така універсальність актора є ознакою високого професіоналізму та затребуваності в театральному середовищі. Як слушно зауважує Бєнь Г.: «Театр тепер часто є невербальним — основні акценти ставляться на пластику, танок, міміку, пантоміму, вокал. Театр грає не текст і навіть не підтекст, одиницею його виразності стає метафора, — актор мусить вміти все: він і звук, і колір, і смак, і форма; сам собі “спецефект”» (Бєнь, 2012: 111). Здатність до швидкого перевтілення напрацьовується завдяки ретельній репетиційній роботі, що в свою чергу потребує бездоганного знання музичного матеріалу кожним актором трупи. Сприятиме цьому процесу влучно зроблене хормейстером аранжування

музичного матеріалу, що дозволить підкреслити акторську гру не порушуючи балансу драматургічного розвитку вистави.

Вкрай важливою є комунікація з режисером-постановником, оскільки розуміння сценографії, акустичних умов, темпоритму вистави допоможе правильно вибудувати звуковий баланс під час співу. Варто заздалегідь проінформувати режисера щодо необхідності певного розташування акторів під час виконання музичного фрагменту а *capella*, оскільки це пов'язано зі специфікою хорового суголосся.

У сучасних театрах використання живого звуку часто поєднується з електронними технологіями. Хормейстер театру повинен володіти технічними навичками, які дозволяють ефективно взаємодіяти зі звукорежисером, працювати з мікрофонами, фонограмами, фонічними ефектами, вибудовувати баланс гучності та синхронізувати спів із музичним супроводом.

Додаткові труднощі виникають у ляльковому театрі, де наявність ширми, декорацій й інших сценічних конструкцій суттєво впливають на акустику, поглинаючи звук. За таких умов особливого значення набувають навички чіткої дикції та виразної артикуляції, контроль дихання, висока вокальна позиція, а також використання резонаторної техніки під час співу. Окрім того, особливістю лялькарської роботи у виставі є підняття голови під час ляльководіння за ширмою, що може призвести до підвищення гортані або ж напруження м'язів шиї, що в свою чергу негативно позначиться на якості співу. Хормейстер повинен враховувати ці чинники під час створення аранжувань вокально-хорових номерів.

Таким чином, професійна діяльність хормейстера у драматичному та ляльковому театрі — це складний комплекс музично-педагогічних, організаційних і комунікаційних завдань. Сучасний хормейстер має бути гнучким, креативним і технічно підготовленим фахівцем, який здатен швидко адаптуватися до змін сценічних умов і репертуарних вимог. Його професійна компетентність визначається не лише рівнем музичних знань, а й умінням працювати в команді та інтегрувати музику в загальну художню тканину

вистави. У цьому контексті розвиток театральної хормейстерської практики в Україні має значний потенціал, оскільки саме через синтез музики й дії відкриваються нові можливості для збагачення театрального мистецтва, пошуку інноваційних форм сценічного висловлення та формування сучасної культури виконавства.

Список використаних джерел:

Бень, Г. (2012). Особливості співу акторів драми. *Вісник Львівського університету*, (11), 111-116.

Матсепура, О. (2013). Особливості функціонування музики в сучасному драматичному театрі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, (4), 185-190.

Галина Місько

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ХОРОРОЇ КАПЕЛИ «ГАЛИЧИНА» НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ

Все частіше українські музикознавці цікавляться питаннями, пов'язаними з творчою діяльністю відомих колективів, котрі відіграли фундаментальну роль у процесах формування та еволюції вітчизняної хорової культури. До цієї когорти належить і відома в Україні аматорська народна хорова капела «Галичина» обласного науково методичного центру Тернопільщини — «Молодіжного хору» (м. Тернопіль, Україна) Її висока виконавська майстерність, національно спрямований репертуар та активна участь у конкурсах та фестивалях створюють підґрунтя для глибшого наукового вивчення творчості даного колективу. Мистецька діяльність хорової капели «Галичина» певною мірою висвітлена у працях О. Смоляка (Смоляк, 2016), А. Ороновського (Ороновський, 2011), Г. Місько (Місько, 2017), Й. Шостака (Шостак, 2001). Проте участь цього колективу в III обласному конкурсі-фестивалі хорових колективів та окремих виконавців ім. Соломії Крушельницької висвітлена недостатньо, що потребує більш ґрунтовного дослідження.

Хорова капела «Галичина» розпочала свій творчий шлях під насагою віянь тих політичних подій, що передували народженню незалежної України